

velimus; de hac D. Chrysostomus, *Hom. xx in Gen.*, ita ait: « Num opes alique hic sunt expendendæ? « nam via prolixæ eunda est? num grave aliquod « et molestum a verbis requirit? » examine, obsecro, quam innumeræ animarum myriades in quinque millium et plurium annorum decursu, in hac venia et peccatorum remissione obtinenda habuerunt difficultatem; in lege etenim nature, ab Adamo usque ad Moysen, nullas peccatorum remissionem accipere potuit, nisi mediò veræ et perfectæ contritionis actu, ad cujus manifestationem exterior quoque oblatio et cæremonia requirebatur; severior huic successit lex Mosaica præcipiens, ut, ad obtinendam peccatorum veniam reus peccata sua non modo coram Deo, sed et coram Sacerdotibus confiteretur, et insuper victimas offerret, juxta culpæ qualitatem qua de re latius consulere placuerit caput v, *Num.*, Philonem, *lib. de victimis*, et Josephum Hebræum, *de antiquitat. lib. X.* Hi igitur contritioni verbalem superaddere debebant confessionem eum victimis, at quis non videt multiplices hæc in obligatione molestias? sæpe enim multi currere debebant ad ducentorum forte miliarum distantiam, ne memorem impensas, pro hujusmodi victimarum comparatione fieri debitas; ut nihil etiam dicam de opprobrio, quod illi peccatores contrahabant, dum qualitas cujusque criminis et malitia transgressionum omnium in notitiam veniret universorum; an non hoc grave et intolerabile jugum erat, presertim in comparatione hujus sanctissimi Sacramenti, quod hodie in Ecclesia sua benignissimus Salvator ad nostram utilitatem instituit? *Heddemus vitulos labiorum nostrorum*, inquit Oseas, xiv, 3; ubi S. Hieronymus ait: « Vituli « labiorum, laudes in Deum sunt et gratiarum « actio, placabilis Deo hostia est, pura confessio. » Unde pro tributo debite gratitudinis, ratione immensi adeo beneficii a nobis recepti, nihil a nobis aliud exposcit, inquit Chrysostomus, *Hom. in in Matth.*, nisi usum ejusdem beneficii, hoc est, « referre gratias Deo, peccata ei propria confiteri. »

7. — Sacrum concilium Tridentinum, *Sess. vi, cap. vii*, finem justificationis peccatoris, gloriam Dei et Christi Filii ejus esse dicit: *Justificationis causæ finalis est gloriæ Dei et Christi*; ac proinde nostræ confessiones sacramentales, ex mente regis Davidis, pretiosissimæ et opulentissimæ vestes sunt quibus rex gloriæ adornatur, *Psal. cxi, 4*: *Confessionem et decorem induisti, amictus lumine sicut vestimento*, quod S. Augustinus ponderans, Deum interrogat, dicens: « Unde magnificatus es nimis? « Confessionem, et decorem induisti. Confitemini « ut decoremini, ut induat vos circumamictus « lucem, sicut vestimentum; » idque auctoritate Apostoli declarat, qui peccatoribus confessis et justificatis dicit, *Eph. v, 8*: *Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino*.

8. — S. Thomas de Villanova ad frequentem hujus Sacramenti usum nos exhortans, varia recenset motiva, e quibus multi salutare fructus, ab hoc Sacramento resultantes, videri possint: « Probate, « obsecro, et videbitis, quanta sit animæ consolatio, quanta conscientie securitas et tranquillitas, « quanta reformatio vite, quanta venia apud « Deum fiducia, quod levamen cordis, quanta utilitas in resistentia peccatorum, in facilitatem honorum operum, in correctione morum, in devotionis augmento, in omnibus denique spiritualibus « bonis, quæ conferunt ad æternam salutem. »

Qui dedit potestatem talem.

9. — Hæc potestas in ejus Vicario limitata non fuit, cum ei dictum sit, *Matth.*, xvi, 19: *Quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cælis, et quodcumque ligaveris super terram erit ligatum et in cælis*; fuitque ei delegata cum plenitudine tantæ auctoritatis, ut S. Bernardus dicere non dubitet: « Claves regni tam singulariter accepit, ut præcedat sententia Petri, sententiam cæli; » unde et B. Petrus Damianus ait: « Judicat Petrus, et Petri « judicia confirmat Omnipotens, et est in manu « Petri manus Altissimi. » S. Maximus similiter in homilia tertia de solemnitate hujus Apostoli, inquit: « Cujus tanta a Deo est approbata justitia, tantæ « et potestas attributa est judicandi, ut in arbitrio « ejus poneretur cælestis judicium. » S. Job, *xl, 4*, querit, cujus brachium adeo validum esse possit, ut ex æquo cum Altissimi dextra comparari valeat: *Si habes brachium sicut Deus, si simili voce tonas?* sed ecce tibi brachium Sacerdotis, dum pro absolutione Sacramenti impertienda elevatur, simile est brachio Dei, siquidem formulam Sacramenti, *absolve te*, pronuntiando, veluti totidem fulminibus prostrati et dissipati corrunt omnes inimici infernales.

10. — Et quidem de hac potestate dubitare non licet, quia in symbolo Apostolorum, inter cæteros fidei articulos hic habetur: *Credo in remissionem peccatorum*. S. Isidorus postquam dixisset: « Nosse cupio, si est spes in confessione, si est « remissio, si est venia; » paulo post subiungit: « Est plane, est prorsus, est utique, est profecto, « est procul dubio; confessio sanat, confessio justificat; certissime crede, nullo modo hæsites. »

Hominiibus.

11. — Quod si Redemptor noster, qui ad expiandum infinitum peccatorum nostrorum debuit, sanguinis sui prelium, e venis suis deprospexit, ita disposuisset ut confessionis faciendæ causa, ad ipsum accederemus, nimis utique arduum hoc fuisset remedium, quis enim non confundereletur, quis post tot ingratitude, recidivas, infidelitates, coram ipso loties se presentare non erubesceret? ac proinde nequaquam ita fieri voluit, non sibi sed

hominibus confessionem fieri præcepit: hæc claves hominum mortalium manibus commissas esse voluit, eo quod hi eisdem sint subjecti miseris, ejusdem necessitatis remedio stringantur, et consequenter eadem cum benignitate alios ad se accurrentes recipiant, quam erga se exerceri desiderant. Tametsi Dei Filium benignissimum esse probe sciamus, de ipso lamen nobis per fidem pariter constat, quod peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus, *I Pet.*, ii, 22; unde audacter vitam suam examinandam omnibus dedit, dicens, *Joan.*, viii, 46: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Scimus pariter, quod honoris Patris sui æterni maxime existat zelotes, ideoque licet nos ad se recurrentes, summa cum pietate recepturus fuisset, nihilominus nusquam se utique ob nimium respectum et reverentiam ab illius subduxisset conspectu, coram tanta Majestate, quam tremunt potestates, comparere nequaquam presumens; at vero homo indignus, inquit sapientissimus Salomon, *Prov.*, xv, 22, *miseriosus est*: recurrunt peccatores ad alios homines peccatores, quia eadem compassione indigent, quam ipsi erga sui similes exercere debent. In Lege scripta civiles Deus ordinavit refugii, in quas se reciperent humani sanguinis rei, sed in quorum manus, urbes hæc a Deo consignatas esse existimabit? utique non aliorum, quam Levitarum: dispositus igitur, ut tres ex una et tres ex altera Jordanis parte haberentur; volens namque misericors Deus excessibus hinc etiam flagitiosis nimium indulgere, latum iis et amplum assignavit refugii spatium, sternens diligenter viam ad salutem, idque in terræ habitata medio. *Omnia in figura contingebant*; voluit namque in eo designare Dominus con-

fessionis facilitatem, quam Ecclesiæ suæ reliquit: de quo regius quondam Propheta vaticinabatur, inquit, *Psal. lxxvii, 36*: *Quoniam Deus salvum fecit Sion*, id est, Ecclesiam suam, et *edificabuntur civitates Juda*, id est, confessionis. Enimvero non sine magni mysterii ratione, civitates illæ, tribus sacerdotalis et leviticæ manibus conceditæ fuerunt, quia in his specialiter requirebatur, verus lenitatis, charitatis et compassionis spiritus.

12. — Ratio autem, quare ad hoc ministerium, spirituum angelicorum opera usus non fuerit, hæc est, quia cum hi impeccabiles, et puri spiritus sint, neque hæc nostra fragili carne, tot miseris subjecta vastiantur, nobis compati non potissent, quin potius gloriam Dei nimium zelantes consequenter in vindicandis offensis nostris nimis fuissent rigidi. Unde D. Chrysostomus ait: « His qui terram « incolunt atque in ea versantur, commissum est, « ut ea, quæ in cælis sunt dispensent, iis datum « est, ut potestatem habeant, quam Deus optimus « maxime neque Angelis neque Archangelis datam « esse voluit. » Quis, obsecro, inter omnes Apostolos, S. Joanne Christo acceptabilior erat, quis innocenter? etenim Ecclesia illum, quantumvis centenarium, pueri nomine appellat: *Ecce puer meus quem elegi*; et tamen non is, sed Petrus, qui conjungatus fuit, qui Magistrum suum trina vice negavit, peccata remittendi potestatem accepit. Divus Chrysostomus, *Hom. lxxx in Matth.*, ait: « Ideo non Angelis hæc est commissa potestas, « qui nunquam peccaverunt, sed homo passibilis « supra hominis ordinatur, ut, dum in aliis suas « recolit passiones, mitem apud eos se præbeat et « benignum. »

DOMINICA NONADECIMA POST PENTECOSTEN

EVANGELIUM MATTHEI, CAP. XXII, VERS. 2-14

2. Simile factum est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.
3. Et misit servos suos, vocare invitatos ad nuptias, et nolabant venire.
4. Iterum misit alios servos, dicens: Dicite invitatis: Ecce prandium meum paravi, tauri mei et altilia occisa sunt, et omnia parata sunt; venite ad nuptias.
5. Illi autem neglexerunt et abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam.
6. Reliqui vero tenuerunt servos ejus, et contumelias affectos occiderunt.
7. Rex autem cum audisset, iratus est, et missis exercitiis suis, perdidit homicidas illos, et civitatem illorum succendit.
8. Tunc ait servis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui invitati erant, non fuerunt digni.
9. Ille ergo ad exitus viarum, et quoscumque inveneritis, vocate ad nuptias.

10. Et egressi servi ejus in vias, congregaverunt omnes quos invenerunt, bonos et malos, et impletæ sunt nuptiæ discumbentium.

11. Introivit autem rex, ut videret discumbentes, et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.

12. Et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit.

13. Tunc dixit rex ministris, ligatis manibus et pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus et stridor dentium.

14. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

VERSUS 2.

Simile factum est regnum colorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.

1. — Lyranus vult, in hac parabola minime intelligendas esse nuptias æternæ beatitudinis, quia ad eas, quarum fit mentio in præsentibus, etiam mali invitati fuerunt; imo unus quoque eorum inde exturbatus fuit, quod de æterna gloria verificari nequit, unde per has nuptias, Verbi incarnationem intelligendam esse dicit. S. Thomas hanc parabolam ab ea, quæ Luca, cap. xiv, recensetur, differentem esse existimat, quia ibi de cœna, hic de nuptiis fit mentio, atque insuper nullus ibi fuit exclusus, quemadmodum hic; ac proinde concludit: « Per illam, convivium cœlestis intelligitur, per istam, convivium, quod fit in terra. » S. Hieronymus ait: « Rex iste, qui fecit nuptias filio suo, Deus omnipotens est, qui fecit nuptias Domino nostro Jesu Christo et Ecclesiæ, quæ tam ex Judæis, quam ex gentibus congregata est. » Quisnam vero thalamus harum nuptiarum fuerit, S. Anselmus insinuat, dum ait: « Uterus virginis, hujus Sponsi thalamus fuit nuptiarum. Unde David, Psal. xvii, 6, ait: *Tanquam sponsus Dominus procedens de thalamo suo.* »

2. — Theophylactus inquit: « Facit Deus nuptias Filio suo, copulans eum omni formosæ animæ. »

3. — Cur autem hic rex homo appellatur: *Homini regi*, hujus causam reddit Albertus Magnus dum ait: « Dicitur homo, quia humanus, et benignus, et misericors est. »

4. — S. Thomas per hæc nuptias in sensu morali convivium Eucharisticum interpretatur, dicens: « Istud nuptiale convivium est Eucharistiæ Sacramentum, ad quod Christus invitavit Judæos. » Unde idem Salvator inquit: « *Non Moyses dedit vobis panem de celo, sed Pater meus dedit vobis panem de celo verum; istud convivium in cœna Domini fuit paratum; per tauros et alia hæc significaverunt Spiritus Sancti dona, que conferuntur in hujusmodi Sacramenti perceptione devota.* »

Additiones.

a. — *Simile est regnum colorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.* Diversa est hæc parabola ab ea quam scribit S. Lucas, cap. xiv, de cœna magna, quia illa exponi potest tam de cœna gloriæ, quam de mysteriis Christi, ejusque fidei; hæc autem tantum locum habet de vitæ Christi mysteriis, scilicet incarnationis, in qua factæ sunt nuptiæ Filii Dei cum humana natura. Valde tamen et hæc illi similis, et omnia quæ ibi dicta sunt, præsertim de sacratissimo Eucharistiæ Sacramento, facile hic applicari possunt. Proinde videt *Dom. II post Pentecosten.*

b. — Homo rex Deus Pater est; filius regis et sponsus, Christus Jesus. Nuptiæ factæ sunt quando divinum Verbum assumpsit naturam humanam, eamque sibi hypostaticè univit. Ita Gregorius Magnus, *Hom. xxxvii in Evang.*: « Tunc, » ait, « Pater Filio nuptias fecit, quando hunc in utero Virginis humane nature conjunxit. » Et D. Augustinus, *Orat. contra Jud.*, ait: « Christus processit ex utero Virginis, tanquam sponsus de thalamo suo. In quo utero spirituales nuptiæ celebratæ sunt, Deus conjunctus est carni et caro adhæsit Deo. » In qua admirabili copulatione Deus majorem in nos amorem ostendit quam in creatione. Didacus Stella, in *cap. x Luca*, ait: « Creare te nihil illi constitit, nisi velle, non minus quam sua vita et sanguis fuit redemptio. » Et S. Leo ita scribit: « Mirabilior est secunda hominum generatio, quam prima conditio, quia plus est in novissimis reparare Deum quod perierat, quam a principio fecisse quod non erat. » Eusebius Emisenus ad hoc probandum tali motivo utitur: « Maximum quidem circa hominem divini amoris insigne est, quod inter ipsa mundi principia imagine, ac similitudinem Dei sui servus accepit, sed pene amplius est, quod nunc personam et formam servi Deus auctor assumpsit. » S. Fulgentius Christum qui vera vita est, ideo in hunc mundum descendisse considerat ut nos vivificaret; sic ait: « Magnum mysterium, dilectissimi fratres, magnum divine electionis indicium; homo Deum contentans, a Deo discessit, Deus hominem diligens, ad hominem venit, dilexit impiam, ut faceret justam;

« dilexit perversam ut faceret rectam; dilexit mortuum ut faceret vivum. » Chrysologus ad illa verba: *Erinavit semetipsum*, alludens ait: « Mundum suum pauper ingreditur, quia celestes thesauros suos omnes in nostram redemptionem consummandam adhibuit. Et ideo non obstante quod totius universi Dominus esset, pauper et nudus in hunc mundum intravit: *Et reclinavit eum in præsepio, quia non erat ei locus in divorsorio.* Jacet in cinabulis ut homo; vagitu suo implorat, inquit, exigit, quam tibi præstitit ipse pietatem; parens omnium usus est te parente, subjectus tibi exitit, cui omnis subjacet altitudo. » Neque hujus alia causa est quam S. Augustinus hisce pauculis verbis exprimit: « Amor majestati oculos clausit. »

c. — Non abs re hic inquiri posset, quare prius hic ponatur *homini* quam *regi*. Dubium hoc movet Origenes, *Hom. xx in Matth.*, et respondet: « Necessè est ut simile sit regnum Dei *homini* regi, et hominibus quasi homo, apud homines loquatur. » Optime fit illa in parabola hominis cum rege connexo, ut licet reos aliqui magnates et Prælati super homines sint, homines tamen se esse cognoscant, nec deos se existiment; qua fatuitate et stultitia jam aliqui laborarunt, ut se deos nuncuparent, ac in seipsis idolatriæ causæ existent. Talis enim naturæ est ambitio, quæ præter alia mala, etiam idolatriæ causa fuit. Populum Dei electum hinc vide idololatræ suæ coram hove conflati, cum æterna sua infamia, genua flexisse legimus, semel in deserto et iterum sub Jeroboam rege. Verum enimvero valde mirandum venit, quia ratione summus Sacerdos Aaron in petitionem quamdam adeo impiam atque sacrilegam, qualis erat illa, quia idola fabricandi licentia postulabatur, consentire potnerit. Et tamen certum esse constat, quod ne vel unico verbo, eorum petitioni contradixerit, quin potius sine ulla resistentia vel oppositione, armillas et insures suo jussu allatas in ignem conjecit, et fecit vitulum *confutilem*. Ubi Cajetanus ait: « Ecce quo ducit principatus ambitio. » Ab illa namque suprema dignitate deponi fimit, ideoque ne id fieret, in ipsorum quantumvis impias postulationes consentit. Jeroboam ex natalibus valde humilibus oriundus erat, servus nimirum Salomonis; Deus autem ad universarum tribuum Israeliticarum, sola tribu Juda excepta, regendum imperium eum evexit; sed quam putas eum pro tanto beneficio divino benefactori suo rependisse gratitudinem? *Eccegitulo consilio, fecit duos vitulos aureos, et dixit: Nolite ultra ascendere in Jerusalem. Ecce dii tui, Israel.* Quis vero tandem immanem hanc ingratitude consequutus est finis? *Dixit in corde suo: Nunc revertetur regnum ad domum David, si ascenderit populus iste, ut faciat sacrificia in domo Domini in Jerusalem, et convertetur cor populi hujus*

ad Dominum suum. Infelicissimus ille Jeroboam ob unicum temporali regni ambitionem, populum illum, per tot sæcula ad idololatriam induxit.

d. — Finis ac scopus parabole presentis est hic quem assignat S. Chrysostomus, *Hom. lxxvi*. Dixerat enim in alia parabola Christus: *Avferetur a vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti fructus ejus*; postquam jam determinasset gentem illam, cui dandum erat regnum, aliam adhuc illius rei loco citato assignat rationem: « Neque id solum, » ait, « sed ineffabilem erga Judæos curam ostendit. Nam cum ibi ante crucem eos vocare videtur, hic etiam in vocando post mortem perseverat. » In superiori enim parabola ad agricolas vineæ delegavit servos suos, et tandem misit Filium suum, dicens: *Verebuntur Filium meum*; et tamen ipsum comprehendens occiderunt. Nunc vero adhuc post mortem Filii sui, mittit ad eos servos suos, qui vocarent eos ad cœlestis convivium; in quo maxime declaravit suam immensam bonitatem, cum post injurias, ac mortem Filii sui adhuc beneficiis non destitit. Licet juste punire posset, tamen hic quod misericordia ejus superior sit justitiæ ejus ostenditur, et quam proclivis sit ut in beneficium nostrum pietatem suam exhibeat.

Et quidem non quaquam præcipientia misericordia excellit, aut sublimitate, sed maxima penitus. Si namque misericordia altitudinem mensurare voluerimus, eam super firmamentum ad celos usque, quæ prerogativa justitiæ denegata est, sese extendisse reperimus, attestante Psalmista, dum ait, *Psal. cvii, 5: Magna est super celos misericordia tua, et usque ad nubes veritas tua*; et *Psal. lxxv, 6: Domine, in celo misericordia tua, et veritas tua usque ad nubes; justitia tua sicut montes Dei.* Justitia igitur ad summum super altissimos sese elevat montes, verbi gratia usque ad Olympum, de quo Poeta cecinit: « Nubes excedit Olympum. Misericordia autem usque ad ipsos penetrat celos, » unde idem Psaltes, *Ps. cxi, 11, ait: Secundum altitudinem cæli a terra corroboravit misericordiam suam super timentes se.* Quam forsitan ob causam Spiritus Sanctus quoque in Scriptura Sacra, sæpe sæpius innumerabilibus misericordiam afflicti eorum, raris vero justitiam. Cujus ad imitationem et Doctores sacri, in prædicanda Dei misericordia unice quasi et unanimiter desunt; alios inter dicente S. Cyrillo Jerosolymitano: « Benignus est Deus, nec ullus poterit homo illius benignitatem satis prædicare; imo etiam omnes omnium lingue simul coacerarentur, ne sic quidem partem aliquam benignitatis illius enarrare possent. » Quo loco nequitiam prætereundum censeo S. Bernardi dogma, quod in illius tradit solutione dubii, quare scilicet Deus non justitiæ, sed misericordie Pater, ab Apostolo, *II Cor., i, 3*, voluerit denominari, dicente: *Pater misericordiarum*, cum tamen utri-

que aequaliter divinitatis sit attributum; ad hoc namque dubium dupliciter respondet. Et primo quidem, quia nomen *Patris* potius misericordiae, quam iustitiae appropriatur et adaptatur. Secundo, quia misericordia Deo propter infinitam ejus bonitatem potius innata est, quam iustitia, quam Deus in nostram perniciem, non ex naturali sua inclinatione, sed ob nostra exereat demerita, nostris provocatus et ad vindictam compulsus iniquitatibus: « Recte non Pater iudiciorum et ultionis, » inquit Doctor Mellifluus, « Deus dicitur, sed Pater » misericordiarum, non modo quod Pater videatur « misereri potius quam indignari, sed eo magis, » quod miserandi causam et originem sumat ex « proprio, iudicandi vel ulticensis ex nostro. »

Observanda est notabilis quaedam differentia, quae misericordiam inter et iustitiam versatur, secundum quod Spiritus Sanctus de utraque loquitur. Etenim de misericordia dicitur, *Luc.*, 1, 78: *Per viscera misericordiae Dei nostri, in quibus visitavit nos oriens ex alto.* Non vero eodem modo fit sermo de iustitia. Etenim de hac apud *Isaiam*, 11, 47, dicitur: *Indutus est iustitia ut lorica; indutus est vestimentis ultimis, et operatus est quasi pallio coeli.* Et apud eundem Prophetam, 1, 5, dicitur: *Erit iustitia cinchulum lumborum ejus.* Porro inter vestes et viscera, haec est differentia quod vestes ab homine nunc portentur, mox vero deponantur, quod de pallio specialiter verum est. At vero viscera a nobis quoadusque vivimus sunt inseparabilia. Eodem modo Deus non semper manum flagello armatam habet, ut nos castiget, sed nonnunquam illud apprehendit, mox vero idem deponit. At vero sicut viscera quoadusque vivimus, nunquam a nobis deponi possunt, ita misericordia a Deo est indivisibilis, adeo ut, tametsi nonnunquam velut justus Iudex rigoris sui in nos tulmina vibret, nihilominus in ipsismet, quae nobis immitit supplicii, atque in ipsamet rigoris severitate misericors esse non desinat, quippe qui semper citra condignum punit.

e. — Miram est quod cum per hanc hominem regem ordinarie intelligatur Deus Pater, et cum hic homo non sit, tamen assimiletur homini regi. Richardus a S. Laurentio, *de laud. Mariae*, illius aliquam assignat rationem: « Propter dilectionem, » ait, « quam habet Deus ad hominem, dicitur Pater » homo. » D. Chrysostomus vero, *Serm.* xcv, in eadem sententia inquit: « Audisti Dei convivium, » sollicitus non sis de qualitate convivii. Qui per « venire regis meretur ad mensam, manducabit » quidquid regni dominatio possidet et potestas; « sic qui ad convivium venerit Creatoris, habebit » in deliciis suis quidquid continetur in Creatore. » In aliis parabolis dicitur Deus Pater simili homini patrifamilis: *Simile est regnum caelorum homini patrifamilis, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Matth.*, 21, 1. At vero in

praesenti dicitur homo rex, cum preparat convivium suum, ut denotetur ingens honorum omnium affluentia, quae in hac mensa divini Regis exhibetur. Sicut enim in mensa temporalis regis, omnia bona quae terra parturit apponuntur; sic in hac mensa divini Regis, scilicet sacratissimi Corporis et Sanguinis, omnia coelestia ac divina bona communicantur; quibus anima valde suaviter ac delectabiliter fruitur ac pascitur in Ecclesia. Et quidni esset haec hujus convivii tanta excellentia, cum in illo sacrificio exhibeatur aeterno Patri acceptissimum, cum Filius ejus in eo sit Sacerdos simul et hostia, in quo omnia dona habentur. In quoniam putatis quod Deus singularem suam monstret complacentiam, satisfactionem, maximeque amabiles delicias? *Quid bonum, quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, et vinum germinans virginum? Zach.*, 1, 17. Quod de sacrificio intelligitur quod juxta Melchisedech figuram, sub panis vinique speciebus, Deo offertur. In sacrificio igitur considerari possunt persona quae offert, cui offertur, res oblata, finisque oblationis. Secundum quae omnes rationes, sacrificium hoc summæ Dei majestati acceptissimum esse reperiemus. In primis namque persona sacrificans est ipse Christus: *Sacerdos in aeternum Christus Dominus.* Juxta quod in Tridentino decisum est verbis sequentibus: « Una eademque est hostia; idem nunc offerens Sacerdotum » ministerio, qui seipsum nunc in cruce oblat. » Quod et Dionysius Carthusianus in haec verba confirmat: « Deus acceptans sacrificium, ipse est » secundum divinam naturam idem offerens seipsum secundum naturam assumptam. » Infalibilis namque coeli providentia ita disposuit, ut illi ipse qui sacrificatur, sit secundum naturam divinam una eademque res cum sanctissima Trinitate, in honorem cujus, ad ejusdem gloriam nostramque utilitatem, offertur sacrificium. Ipse quoque hujus sacrificii offerens, unum idemque nobiscum factus est, pro quorum beneficio offertur, quia nostram humanitatem assumpsit, quae eadem in altari sacrificatur.

VERSUS 3.

Et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, et nolebant venire.

Et misit servos suos.

1. — Quod si in numero singulari legatur *servum*, « haud dubium, » inquit S. Hieronymus, « quin ad Moysen, per quem legem invitatis dedit; » si autem *servos* legerimus, ad Prophetas referendum est. » Dionysius Carthusianus quinam hi servi fuerint, nominatim recenset: « Videlicet » misit Moysen, Aaron, Samuelem. » Lyranus similiter antiquos Prophetas fuisse dicit, « qui clarius

« denuntiaverunt ea de Christo, quae obscurius » erant posita in lege. »

2. — Considerabile est verbum *misit*, non enim illos semelipsos in hoc ministerium ingressisse, sed ab eo, qui in ipsos auctoritatem habebat et cui obedire tenebantur, missos fuisse dicit: *Quomodo praedicabunt, nisi mittantur. Rom.*, x, 15.

Vocare.

3. — Deus ex parte sua nos invitare non desinit, quia, *Psal.* XVIII, 7: *Non est, qui se abscondat a calore ejus;* unde nemo se excusare potest, dicendo, sibi ad propriam salutem, sufficientem ab eo non fuisse subministratam gratiam, imo ad cognoscendam veritatem: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine, Psal.* IV, 7.

4. — *Vocare* dicit, non *cohere*, quia Deus nobis arbitrii reliquit libertatem: *Reliquit nos in manu consilii nostri. Eccli.*, xv, 14.

Invitatos.

5. — « Id est, populum Israel, » inquit Dionysius Carthusianus, « quem Deus per legem ac varia » beneficia, invitavit ad credendum Christum, ad » praestolandam gratiam et salutem seu redemptionem per eum. » S. Hilarius verbum *invitatos* pariter de eodem populo exponens, ait: « Qui ad » monetur, ut veniant invitati, antea populus Israel » est; in gloriam enim aeternitatis per legem est » advocatus. »

Ad nuptias.

6. — Lyranus hanc invitationem a Prophetis factam fuisse opinatur, dicens: « Hortabantur » populum Judaicum expectare Christi adventum » et tendere in ipsum per fidem et bona opera. »

7. — Nihilominus S. Hilarius inquit: « Servi » missi, qui vocarentur, Apostoli sunt; » cui sententiae si adherere velimus consequens est dicere, nuptias has eas esse, de quibus Jansenius ita scribit: « Est autem nuptiale illud convivium, istud quo » Deus in hac vita mentes fidelium pascit, jucunda et salutari doctrinae Evangelicae predicatione, ac » variis Sacramentorum et charismatum fereulis, » quo item et post hanc vitam eos pascit et usque » ad salietatem reficit gaudii aeternae beatitudinis. »

Et nolebant venire.

8. — Dionysius Carthusianus per hosce invitatos duritiam intelligit et incredulitatem Judaeorum, dicens: « *Nolebant venire*, id est, credere et laudabiliter vivere, secundum documenta servorum illo » rum; » quia non solum Scripturarum sacris, sed et tantis rebellantur monitis et doctrinis, post mortem Christi acceptis. Unde idem Auctor in alio quodam loco dicit: « *Nolebant venire*, id est, per fidem for-

« matam credere et servorum illorum documenta » servando, laudabiliter conversari; » pro cuius confirmatione hanc adducit S. Stephani, ad ipsos factam exprobrationem, *Act. Apost.*, vii, 13: *Dura cervicis et incircumcisi cordibus et auribus, vos semper Spiritu Sancto resistitis, sicut patres vestri, ita et vos.*

9. — Bene autem notandum est, non dici: *Et non poterant venire*, sed *nolebant*; totum namque perditionis nostrae malum ex nostra oritur voluntate, non impossibilitate: *Notamus hanc regnare super nos*, dicebant aperte et intrepide rebelles alii, *Luc.*, xxx, 44; in parabole hujus ducatu et figura.

10. — Albertus Magnus ait: « *Et nolebant*; ecce » ingratitude; » quod oblationis seculi industrie contemplans Paulus de Palatio, vix se continere potest, quin exclamet, *Hom.* LXX in *Matth.*: « O » phreneticum facinus, pauper es, famelicus es, tris » tis es, mortuus es, vocaris ad vitam, ad festa, ad » convivia, ad opes immensas ad reuis? » Chrysostomus eidem pariter insipientiae huic condolens, inquit: « Quid igitur demeritis invenitur, quam » eum in nuptias vocaris, resire? »

Additiones.

a. — *Et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias.* De hoc textu vide quae diximus, *Dom.* II post *Pentecosten*.

b. — *Et nolebant venire.* Nolebant voluntatem propriam, voluntati Regis divini subjicere. « Tolle » voluntatem propriam et tolles infernum, » dicit S. Bernardus. Beatus Laurentius Justinianus de malis a propria voluntate dimanantibus, hunc in modum discurret: « Quicumque Deo studet placere et » sine animae suae scandalum vivere delectatur, con » tra propriam reluctetur voluntatem nec ei vitam » suae unquam tribuat habenas. Praeceptis nam » que ad malum est, nec iudicio subiacet rationis; » vult quod libet, nec considerat utrum liceat. » Paulo post vero innumera ab eadem derivantia mala seriatim enumerat, dicens: « Ipsa est pecca » torum origo, criminum fomes et omnium malo » rum incentivum. Propter hanc Protoparens noster » amisit immortalitatis gloriam. Nemo sine hac » corruvit. Ob hoc, ut tantum evitetur malum, san » citae sunt leges, decreta firmata et mandata sunt » tradita. Imposuit Deus legem Adae. Indixit praec » cepta Moysi et Ecclesiae suae per Sanctos suos » statuta composuit, ne iterum ac deterius praeci » pitaretur. Nullo enim modo salubris homo re » paratur, quam per praecceptum. Sicut prostratus » est proprio arbitrio, ita restaurandus est alieno; » et sicut per inobedientiam incurrerat culpam, ita » per obedientiam admittendus est ad gratiam. » S. Hieronymus in Epistola quadam sic ait: « Quid » enim unquam tam superbum, quid vero tam in » gratum videri possit quam adversus ejus vivere

« voluntatem a quo ipsum vivere acceperis? Quam illius præcepta despiciere, qui ideo aliquid inperat, ut causam habeat remunerandi? »

VERSUS 4.

Iterum misit alios servos, dicens: Dicitis invitatis: Ecce prandium meum paravi, tauri mei et altitia occisa sunt, et omnia parata sunt; venite ad nuptias.

Iterum misit alios servos.

1. — Lyranus in hæc pro secunda ad nuptias vice invitatis servis, eos designari docet, qui cæteris vicinis, adventum Dei Filii, mundo annuntiarunt, quales discipuli et Apostoli Christi fuerunt, in specie autem et expresse ipse Præcursor Domini.

2. — Juxta Jansenii sententiam, sive per invitatores primos Prophetæ accipiantur, ut aliqui volunt, et per secundos, Apostoli vel alii, nihilominus tam hi quam isti quandoquidem invitati, post nuptias jam paratas; videtur verisimilius, per primos intelligendos esse S. Joannem Baptistam et Apostolos Domini, hi enim primi fuerunt, qui immediate post mortem Christi, Regnum cælorum Judæis annuntiarunt, hosque ad Messie notitiam invitaverunt. Per secundos autem invitatores, videtur tum Apostoli tum reliqui omnes perhiberi, qui simul cum his cooperati sunt prædicationi Evangelicæ et Catholicæ fidei dilatationi. Notat autem idem Auctor, quod si legerimus, *servum* in numero singulari, tunc in eo solum innui Joannem Baptistam: « Qui primus de nuptiis Christo paratis annuntiavit, professus se amicum Sponsi; post quem alii servi missi sunt ad Judæos, nempe Apostoli. » Si vero quis satius existimaverit, Apostolos, non tam primos quam secundos potius invitatores dicendos esse, huic immediate respondet Jansenius idem, quod tunc, stante numero plurali *servos*, nomine primorum accipiantur Præcursor Domini et ipse Christus, qui in similitudine servi, suum ipsemet adventum annuntiavit, nomine autem secundorum, magis expeditorum, Apostoli, qui incarnationem Verbi, post Christi resurrectionem suis prædicationibus mundo manifestarunt.

3. — S. Thomas nimiam admirat et stupet hujus regis patientiam, injurias sibi illatas non modo non ulciscens, sed novis etiam iteratisque beneficiis easdem benignissime recompensantis: « Ponitur argumentum, » inquit, « benignitatis ex parte invitatis et augmentum malitiæ ex parte excusantis. » Pariter Lucas Brugensis inquit: « Magna regis patientia atque humanitas, qui, quamvis merito offendi potuisset vocatorum ingratitude, quod et suam majestatem et regias Filii sui nuptias parvi fecissent, tamen misit alios servos. »

Dicitis invitatis: Ecce prandium meum paravi.

4. — Bene observat Angelicus Doctor, in prima invitatione non dici, nuptias jam tum paratas esse, quemadmodum in secunda; in hac namque addunt servi, convivium jam tum etiam lautissimis ferebatur instructissimum esse. Verba porro presentia ita Dionysius Carthusianus interpretatur: « Misterium « Incarnationis perfecti, Sacramentum Eucharistiæ « institui, diversa sacræ Scripturæ alimenta pro « posui, gratiarum charismata dedi. » Huic non dissimilem eorumdem verborum glossam instituit Lyranus, dum ait: « Sacramenta Ecclesiæ et doc- « trinam paravi, quibus reficitur anima, et potissime « Sacramentum Eucharistiæ, in quo datur nobis « caro Christi in cibum et sanguis in potum. »

Tauri mei.

5. — Jansenius secundæ citationis executoribus, non sine magni ratione momenti a rege præceptum esse considerat, ut dicerent invitatis, convivium jam paratum esse; ideoque dicit: « Signifi- « catur, Apostolos post Christi resurrectionem ex « Dei jussione prædicasse Messiam mortuum, et « cifixum, resurrexisse, omniæque tunc peracta « esse, quæ ad salutem hominum et spiritualem « eorum refectionem essent necessaria. »

6. — Albertus Magnus, in tauris his, Apostolos et Martyres designari existimat, qui, dum vixerunt, jugum Christi indefesse portarunt. « Per tauros « intelliguntur sancti Apostoli et Martyres, qui ju- « gum Domini portaverunt et aratrum dominicæ « crucis traxerunt; isti enim occisi sunt, et viam « nobis ad nuptias Christi, suo sanguine præpara- « verunt. » Cui opinioni illa correspondet S. Hilarii sententia, a S. Thoma in *Catena* citati: « Tauri « gloriosa Martyrum species est, qui confessioni « Dei tanquam hostia electa sunt immolati. »

7. — S. Thomas inquit: « Per tauros, signifi- « cantur exempla Sanctorum, quæ Dominus præ- « paravit in convivium; » subjungit porro S. Doctor hoc S. Jacobi, m. 10, monitum, dicens: *Exemplum accipite, fratres, exitus mali, laboris et patientiæ, Prophetas, qui locuti sunt in nomine Domini.* Denique juxta S. Gregorii mentem, idem Angelicus Doctor ita scribit: « Per tauros significantur Patres « veteris Testamenti, quia taurus ferit cornibus et « in tempore Patrum semper querebatur vindicta; « præcipiebatur oculum dari pro oculo. » Tertiam denique idem glossam adducit, inquit: « Per « tauros intelliguntur Sacerdotes veteris Testa- « menti, quia taurus est animal involativum. »

Et altitia occisa sunt.

8. — Jansenius inquit: « Mystice significantur « pretiositas et magnificentia convivii a Deo homi- « nibus parati. »

9. — « Tauri sunt, » ait Lyranus, « præcepta « moralia, altitia consilia superaddita. »

10. — S. Thomas, Origenis auctoritatem citans, taliter discurrit: « Est dispositio sapientiæ Dei; « tauri dicuntur rationes fortes. *Isa.*, viii, 11: *In « forti manu sua erudit me;* altitia dicuntur, quasi « alia bene; dicuntur proprie aves saginata, quæ « nutriuntur et impinguntur, et significant subti- « les sensus; et fiunt saginata, quando sacris sen- « sibus multiplicantur, quibus anima saginatur; « *Psal.* lxxi, 6: *Sicut adipe et pinguedine replentur « anima mea;* quidquid enim necessarium est, in- « venit in sacra Scriptura. »

11. — Glossa scribit: « *Altitia* ab alendo dicta, « id est, pinguis interna charitate, præcones novi « Testamenti, contemplationis penna superna pen- « tentes; qui aut vitam pro Christo cum morte « mutarunt, aut certe mortificationibus eam humi- « fierunt et penitentis. »

12. — « Per *altitia* » S. Thomas intelligit: « Pa- « tres novi Testamenti, qui omnia dimiserunt pro « Christo et impinguntur sapientia Dei, occisi « propter Deum. »

13. — Albertus Magnus autem per eadem altitia virgines interpretatur, quæ virginalis floris candorem martyrio consecrarunt: « Per *altitia*, id est, « per aves domi alitas, sanctæ virgines figurantur, « quæ, licet tenerum corpus haberent, tamen mar- « tyrium fortiter pro Domino passe fuerunt et hæc « nobis ad hæc nuptias suo exemplo viam fece- « runt. »

14. — S. Hilarius a S. Thoma in *Catena* citatus, ait: « *Saginata*, sunt homines spirituales, tanquam « cælesti pane ad erolandum aves pastæ, cæteros « accepti cibi ubertate expleturæ. »

15. — S. Gregorius, in eadem *Catena* citatus, differentiam perpendit primæ et secundæ vocatio- nis; in sola namque secunda meminerunt servi animalium, in cibum preparatorum, unde sequens elicit documentum: « Quia omnipotens Deus, cum « verba ejus audire nolimus, adjungit exempla, ut « omne, quod impossibile credimus, tanto nobis ad « sperandum fiat facilius, quanto per hoc transisse « et alios audivimus. » Haymo in sensu spirituali inquit: « *Tauri mei et altitia occisa sunt*, ac si « diceret, Patrum precedentium mortes aspice et « media vitæ vestræ cogitate. »

Et omnia parata.

16. — Lucas Brugensis, fusus de harum nuptiarum apparatu tractans, in eo adæquate contineri et concludi docet, quidquid Deus pro redemptione humana disposuerat: « Jam mortuus est Christus « pro peccatis vestris, surrexit propter justifica- « tionem vestram, jam penetravit cælos et sedet « ad dexteram Patris, interpellans pro vobis; appa- « rata sunt omnia pretio meritoque sanguinis

« ipsius; expensis utique magnis, quibus ad salo- « tem ac beatitudinem vobis opus esse possit; » prophetiæ adimplete sunt, Scripturæ verificatæ, figuræ manifestatæ, mors jacta devicta, examinatus corruit inificus infernalis; remissionem peccatorum obtinuitus et gratiarum abundantiam, charismatibus Spiritus Sancti imbuti sumus: « Offert « se vita, salus, adoptio, pax, gaudiumque in Spi- « ritu Sancto, delicia verbi Dei exundant, totius « gratiæ fons apertus est, cœlum ipsum patet. »

17. — Cajetanus primis servis non aliud in mandatis considerat esse datum, quam tantum, ut ad nuptias invitarent, secundis autem insuper imperatum esse, ut præter invitationem, convivii etiam apparatus insinuarent: *Omnia parata*. Apostoli namque a Spiritu Sancto edocti, missi fuere, ut Judæis annuntiarent, redemptionis opus jam tum consummatum esse, Messiam venisse, crucifixum et mortuum esse, denique resurrexisse et omnia, salutis eorum necessaria, adimplevisse, solum hoc in cardine difficultatem versari, ut salutaris doctrinæ per sinceram fidem acquiescerent. Ad hæc consequenter glossam Dionysius Carthusianus ita inquit: « *Omnia parata*, id est, quidquid ad sa- « lutem requiritur, per passionem et meritum « Christi vobis offertur. »

18. — Chrysostomus, a S. Thoma in *Catena* citatus, per hoc convivium, Scripturam sacram intelligere videtur, dum ait: « Quia quidquid queritur « ad salutem, jam adimpletum est in scripturis; « qui enim ignorans est, inventi ibi quod dicitur; « qui contumax est, inventi ibi quod timeatur; qui « laborat, inventi ibi promissa, quibus excitetur ad « opus. »

19. — S. Thomas eorumdem verborum glossæ intentus hæc succinctam ipsorum tradit explica- tionem: « Passus est Christus, aperuit cœlos, misit « Apostolos. »

20. — Non dissimiliter supra eundem Evangelicum textum Dionysius Carthusianus discurrit, inquit: « Cælestium gratiarum charismata, omnia « Spiritus Sancti dona, et quidquid ad salutem « exigitur, jam per passionem et meritum Christi « vobis disposita sunt; imo et offeruntur, quatenus « de plenitudine ejus omnes accipiatis. »

Venite ad nuptias.

21. — Chrysostomus, *Hom. lxx in Matth.*, qualitatem hujus convivii in hocce nobis compendio exhibet: « Ad quid porro invitatur? an ad labores, « afflictiones, sudores? nequaquam, imo vero ad « delicias. »

Additiones.

a. — *Ecce prandium meum paravi; tauri mei et altitia occisa sunt.* In hæc verba pulcherrime notat Haymon: « *Tauri mei et altitia occisa sunt*, quasi

« diceret : Patrum præcedentium mortes aspiciet et media vitæ nostræ cogitate. » Ad quid putas tendit quod de occisione taurorum et altitium fit mentio? Erat mensa ista parata a rege illo non convivii temporalis, sed æterni, quod non respiciebat ad carnalem, sed spirituales vilam; ideo illa mortuorum memoria componitur, de qua humanus maxime solet saginari spiritus. Si autem ad mortuos hosce Patres antiquos per hæc animalia occisa respexisse videtur Dominus, jure merito tu inter terrenarum voluptatum convivia, ad mortuum respicias Christum Jesum crucifixum. Per Christi enim patientis et morientis considerationem, lumen acquiritur ad contemendas voluptates, quæ crucifixionis ejus causa fuerunt.

S. Carolus Borromæus, ut populam suam Mediolanensem a dissolutionibus, quæ antehac in grege suo inundabant, retraheret, in memoriali suo ad eundem populam directo ita scribit: « Deus recorde datus est nostri, quoniam pulvis sumus et tamen opus manuum suarum; et ideo per gratiam, quæ data est nobis, fecit nobiscum misericordiam suam, » quibus verbis ad liberationem a contagione pestilentie, ab ipso, gregi suo impetratam alludit, ac proinde subjungit et aptius quidem ad propositum: « Simus nos quoque memores ipsius: Recordare puritatis et transgressionis meæ, ab *sinhii* et *fellis*, inquit de cruce Christus, *Thren.*, III, 19, quasi diceret: Memor esto crucis, dolorum, spinarum, clavorum et flagellorum, verberum quoque et vulnerum, quæ in carne mea perpesus fui, sanguinis denique quem liberaliter effudi, ut te a paganismi profanitate et ab omni alia immunditia eriperem. Recordare igitur ne ad eadem opera denuo redeas, neque de novo, quantum est ex parte tua, crucifigas et torquas. »

b. — Dicuntur tauri et altitia occisa et tamen numerus eorum non apponitur. Aliter ille aiebat, qui se excusabat a Cena magna, *Luc.*, XIV: *Juga boum emi quinque, eo probare illa.* Cur in his numerus non vero in illis assignatur? Dapes in regali mensa celesti dona adumbrant; empti boves terrena bona, ut docet D. Augustinus, ut dictum est supra, *Dom.* II. post. *Pent.*, prout ergo boves terrenis inserviunt, numerus brevis in eis apponitur: *Juga boum emi quinque*; cum autem celestibus ac regis mensis inserviunt, omni numero carent. Cælestia enim dona et bona, respectu terrenorum innumera sunt et infinita. S. Augustinus, vel quisquis Auctor ille sit, *lib. de spiritu et anima*, dicit: « Quid ibi deesse potest, ubi Deus est, qui nihil deest? » Idem quoque S. Doctor alibi nos inadvertentiae vel ignorantie redarguit, dicens se capere non posse, cur ad voluptates et delectationes captandas, ad creaturas convertamur, cum in Deo Creatore vera, æterna et infinita gaudia invenire valeamus: « Cur ergo per multa vagaris, homuncio, querendo bona anime

« tuæ et corporis tui? Ama unum bonum in quo sunt omnia bona, et sufficit. Quid desideras anima mea? Ibi est, ibi est quicquid amatis, quicquid desideratis? Si delectat pulchritudo: *Fulguravit justi sicut sol.* Si velocitas, aut fortitudo, aut libertas corporis, cui nihil obistere possit: *Errat similes Angelis Dei.* Si longa et salubris vita: Ibi erit sana æternitas et æterna sanitas, quia *justi in perpetuum vivent, et salus justorum a Domino.* Si satietas: *Satiabuntur cum apparuerit gloria tua.* Si ebrietas: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ.* Si melodia: Ibi Angeli concinunt sine fine Deo. Si quælibet sunt immunda, sed munda voluptas: *Torrente voluptatis suæ potabit eos Dominus.* Si sapientia: Ipsa Dei Sapientia ostendit seipsam illis. Si amicitia: Diligent Deum plus quam seipso, et Deus illos plusquam illi seipso; quia illi illum et se; et invicem per illum; et ille se et illos per seipsum. Si concordia: Omnibus una erit voluntas, quia nulla in illis erit, nisi Dei summa voluntas. Si potestas: Omnipotentes erunt suæ voluntatis, ut Deus suæ. Si honor et divitiæ: servos suos bonos et fideles supra multa constituet, imo Dei filii et diti vocabuntur et erunt; ubi erit unicus, ejus ibi erunt, et illi hæredes quidem Dei, coheredes autem Christi. Si vera securitas: Certe ita certi erunt se, non sua sponte illud amissuros, nec dilectorem Deum, illud dilectoribus suis invitis ablaturos, nec aliquid potentis Deo, Deum et illos separaturos. *S. Aug. in Man., cap. xxxiv.*

VERSUS 5.

Illi autem neglexerunt et abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam.

Illi autem neglexerunt.

1. — Hæc invilatorum negligentia et imprudentia, Lyranus designari existimat, Judæorum despectum, quo Apostolorum prædicationem contempserunt, paucis eorum ad Christi fidem conversis: « Causa fuit cupiditas rerum temporalium, propter hoc enim Sacerdotes conspiraverunt in mortem Christi, ne perderent civitatem et templum; in quo quidem templo hærebant pecuniam populi, et sub prætextu cultus divini. »

2. — Auctor Imperfecti, *Hon.* XI, considerat, non dici: *malignati sunt*, sed, *neglexerunt*; non etenim omnes et singuli unius fuisse et crucifigerunt Salvatorem, non omnes divino verbo aures suas recluserunt, non omnes perfide adversus Christum conspirarunt, ab his nihilominus nuptis, ab incarnationis, inquam, et redemptionis Filii Dei participatione exclusi fuere, profecto non ob aliam causam, quam quia *neglexerunt*. Unde inquit predictus Auctor: « Qui odio aut invidia crucifixerunt Christum, illi malignati sunt, qui autem negotiis im-

« pediti sunt et non crederunt, illi neglexisse dicuntur; nam sunt quidam homines, qui possunt et audire et credere, sed sollicitudo rerum necessariarum et delectatio mundi separat eos a Deo. »

3. — Albertus Magnus arbitratur, in his negligentibus designari homines sensuales: « Non curantes epulas spirituales, deliciis carnis resolutos; » juxta namque caput II Sapientie evidentissime docemur, homines carnales nulli rei alteri, quam propriis desideriis adimplendis insudare, quasi nec Deus, nec altera post hanc mortem vita esset. Ubi Glossa ait: « Vox hæc perditorum est, qui tanquam bruta animalia, quæ presentia sunt, amant et despiciunt, nec post hanc vitam, requiem æternam sperant. »

4. — S. Anselmus dicit: « Administrationem habuerunt, sed illi admoniti venire noluerunt, imo neglexerunt suæ salutis præconium. »

5. — « *Neglexerunt,* » ait Dionysius Carthusianus beneficia Dei parvipendentes. »

6. — Hugo Cardinalis juxta Auctoris Imperfecti dogma, scribit: « Quia quidam non odio, non invidia, sed mundi negotiis impediti, non venerunt ad Christum. » Innumerabiles profecto animas hæc damnat negligentia, dum nihil de vita futura solliciti, omnem suam industriam studiumque in eo unico collocant, ut presentis sæculi commoditates sectentur et possideant, ut diversa non æternæ, sed hujus momentaneæ vitæ bona accumularent, immemores moniti, quod S. Augustinus, in *Psal.* IV, hæc sacræ Scripturæ verba: *Sperate in Domino, multi dicunt, quis ostendit nobis bona,* interpretans, nobis reliquit dum ait: « Ea tantum diligenda sunt bona, quæ ad interiorem hominem pertinent; cæteris autem ad necessitatem tantum utendum, non ad gaudium perfruendum. » Thomas a Kempis, *lib. III de imit. Christi, cap. III*, pariter, hæc nimiam Christianorum in spiritualibus bonis comparandis desidiâ, hoc præclaro discursu sugillat et convincit: « Promittit mundus temporalia et parva et servitur ei aviditate magna; Christus promittit summa et æterna, et tepecent mortalium corda. » Contemplativus quidam tantam prestringens stultitiam Christianorum, neutiquam apprehendere posse videtur, quomodo in vitam futuram credant et nihilominus « brevi tempore maximam curam et maximo tempore curam brevem impendant. » Obstupescit quoque regius Psaltes illorum Hebræorum insipientiam, qui tantis cum molestiis per desertum gradiebantur, ad terram promissionis, lacte et melle manantem, ubi pro batillis lanros; pro saraculis sceptrâ gestaturi erant, quod nihilominus flocci eam estimaverint, imo potius ad unum omnes retro conversi, cucumeres, allium et cepas expetierint *Ægypti. Psal.* CV, 24: *Pro nihilo habuerunt terram desiderabilem.* Eadem est hodie penes Christianos multos practica,

proh dolor vivendi veritas et methodus qui in hæc miseriarum et lacrymarum valle degentes, quantumvis post tot tantarumque afflictionum et incommodorum experientiam, ad regni cælestis acquisitionem invitentur, nihilominus hoc ipsum fastidium, eique difficilem et laboriosam hujus terre fructuonem præponunt: *Neglexerunt et abierunt, alius, etc.*

Et abierunt, alius in villam suam.

7. — Salmeron verba hæc in sensu litterali de Judæis explicat, qui populares seu plebei operibus manualibus lucra sibi acquirebant; ast certum est, nullum eorum propter camporum culturam, aut quoscumque alios labores et sudores, licitos atque honestos, reprehensum et ab æternorum honorum comminatione exclusum fuisse: « Per eos, qui vacant villæ, id est proprio agro, vel negotiationi, non ullam rem vitiosam intelligimus, sed eos qui mundi bona etiam licita æternis et spiritualibus præferunt. » In viam ire, inquit S. Anselmus, « est terreno labori immoderate incumbere, » pro cuius corroboratione ipse Glossam citat. Eandem quoque aut similem considerationem Auctor Imperfecti hisce verbis expressit: « Non vilis cultus peccatum est, sed tu præferendo eam Deo, facis eam esse peccatum. » Lyranus pro vineæ culturam, quemcumque alium laborem corporalem denotari existimans, ait: « Per laborem vineæ intelligitur omnis occupatio corporalis circa terrena, impeccatum est, sed tu præferendo eam Deo, facis eam esse peccatum. » Lyranus pro vineæ culturam, quemcumque alium laborem corporalem denotari existimans, ait: « Per laborem vineæ intelligitur omnis occupatio corporalis circa terrena, impeccatum est, sed tu præferendo eam Deo, facis eam esse peccatum. » Lyranus pro vineæ culturam, quemcumque alium laborem corporalem denotari existimans, ait: « Per laborem vineæ intelligitur omnis occupatio corporalis circa terrena, impeccatum est, sed tu præferendo eam Deo, facis eam esse peccatum. » Lyranus pro vineæ culturam, quemcumque alium laborem corporalem denotari existimans, ait: « Per laborem vineæ intelligitur omnis occupatio corporalis circa terrena, impeccatum est, sed tu præferendo eam Deo, facis eam esse peccatum. »

8. — Theophylactus in sensu morali hunc textum de his applicat, qui carnalium desideriorum suorum præda, convivium fastidiunt Christi tam Eucharisticum in terris, quam gloriæ in cælis, unde inquit: « In proprium agrum abiit, hoc est, indulget sit deliciis et voluptatibus vitæ, uniuscujusque enim ager est corpus. »

9. — Albertus Magnus scribit: « In villam ire, est dominium et principatum super alios quærere; superbi, dummodo principari possint in hoc sæculo, non curant de superno gaudio. »

Alii vero ad negotiationem suam.

10. — Quibus verbis, ut Albertus Magnus, in *Matth.*, ait, « intelligitur omnis occupatio humana « laboris a vocatione æternorum retinens. » Salmeron vero in specie de Judæis ait: « Per negotia- « tionem vero divitias sive lucrum ex ingenio sive « industria collectum, quod majores Judæorum « amplectebantur, intelligit; » Paulus de Palatio harum negotiationum, quin cæteroquin in seipsis illicitæ non fuissent, malitiam ostendit, dicens: « Negotiatio licita quidem est, dicitur enim, *Prov.*, « *xxxii*, 18: *Gustavit et vidit, quia bona est nego- « tiatio ejus,* » verumtamen vitium ejus exinde nascitur, quod, « qui magno fervore res seculi « tractat, seculi non Dei conviva videatur; » et ideo in oratione, qua Ecclesia, Dominica III post Pentecosten utitur, hæc a Deo gratiam postulamus, nimirum: « Ut te rectore, te duce, sic transeamus « per bona temporalia, ut non amittamus æterna. » Glossa ait: « Negotiari, est terrenis lucris inhære, » ubi vox *inhære*, magnum denotat ad divitias et terrena lucra affectum. Lyranus inquit: « Per « negotiationem occupatio mentalis circa terrena » intelligitur, qua semen divinæ gratiæ inter solitudines et anxietates temporales, veluti spinas, suffocatur.

11. — Theophylactus finem hujus parabolæ esse dicit, ut per illam insinuetur, « quod, qui a spiri- « tualibus nuptiis, et convivio, et Christi societate « destituuntur, ob has duas potissimas causas « excluduntur; vel propter corporales voluptates, « vel avaritiæ morbum. »

Additiones.

a. — Illi autem neglexerunt et abierunt, etc. Mirabile hoc fuit; si isti ad laborandum vocati fuissent, mirum non esset si renuerent; homines enim suapte natura proclives sunt ad otium et inimici laboris; at cum ad nuptias opulentissimas vocati essent, et ire nolissent, hoc nullo modo potest culpa vacare. O insaniam diris plectenda supplicis! Vocat Satanas ad labores, quos velint, nolint, superbi perferunt, in adipiscendis honoribus; et homines currunt, nullas trahentes moras. Vocat mundus fallax ad atroces cruciatus, quos ultra subeunt avari, maria transfretantes, varique terrarum climata perlustrantes et sponte obediunt? Vocat autem Deus summæ bonitatis ad gaudium nuptiarum Filii sui et cæci homines tantum bonum neglidunt. Unde hæc differentia? Ex cæcitate et ignorantia; qui enim Dei, ejusque honorum habet notitiam illum offendere nequit et ejus bona spernere. Unde peccatum ignorantie et tenebrarum nomine titulatur; cumque Deus peccatori sui peccati gravitatis notitiam exhibet, ipse illud mox destestatur.

S. Joannes Apostolus mendacii redarguit illum qui notitiam Dei se habere profiteretur et tamen eodem tempore divina ejus præcepta prævaricaret: *Qui dicit se nosse Deum et mandata ejus non custodit, mendax est, et in hoc veritus non est.* I *Joan.*, II, 4. Ipse namque a Deo illuminatus, impossibile esse censebat, quod is, qui Deum agnoscit, eundem simul offendere queat. Ejusdem quoque mentis fuit virgo illa quæ ut P. Cornelius a Lapide scribit, moriens dixit: « Discedo ex hoc mundo, cum hæc « sola incapacitate, quod nequeam comprehendere, « quomodo creatura possit deliberate committere « peccatum mortale contra suum Creatorem. » Sancta quoque illa anima, quæ ut dicitur in sacris Canticis, VI, 11, propriam sensit perturbatam conscientiam: *Anima mea conturbavit me*, paulo ante hujus conturbationis hæc reddidit causam, scilicet: *Nescivi*; quasi diceret: Ignorans peccavi, quæ scienter peccare non poteram. Peccatum igitur ei evenerat ex defectu sufficientis cognitionis et notitiæ; ac proinde eadem anima in præcedenti capite protestata fuerat, dicendo: *Expulsi me tunicæ meæ: quomodo induar illa?* Quæ verba S. Ambrosius exponens, inquit: « Vide, anima mea de- « vota, quid dicat; sic se, actus corporis et terrenos « exiit mores, ut nesciat quomodo, etiamsi velit, « eos possit induere. » Etenim, ut ipsa docet experientia, lux incompatibilis est cum tenebris; et ideo Apostolus ait, *Rom.*, XIII, 12: *Vox præcessit, dies autem appropinquavit.* At vero quid inde sequitur: *Abjiciamus ergo opera tenebrarum et induamus arma lucis.* Anima enim Dei notitiâ illustrata, contra eundem per offensam mortalem se armare non potest: « Nulla enim justitiæ cum iniquitate com- « munitio, » inquit Origenes; « sicut nec luci cum « tenebris potest esse societas. » Id vero quod idem Origenes de fide subjungit, possumus et nos de notitiâ Dei asserere, dicendo: « Si enim quis credit « quod Jesus est Christus, ex Deo natus est et qui « ex Deo natus est non peccat; manifestus est, « quia qui credit Jesu Christo, non peccat; quod si « peccat, certum est quia non credit ei. Indicium « igitur fidei vere est, ubi non delinquitur; sicut « e contra, ubi delinquitur indicium est infideli- « tatis. » Qui enim deformitatem et enormitatem peccati, damna item inevitabilia, et infinita, quæ per peccatum incurrimus, agnoscit simulque novit eminentem sanctitatem, majestatem sublimem, beneficentiam et amorem immensum erga nos Dei illius, qui offenditur, qua fronte poterit talis, non obstante hoc lumine et notitiâ, peccatum committere? S. Basilius a S. Damasceno citatus inquit: « Pleri non potest, ut quispiam a via recta deflectat, « nisi animus ipsius prius Dei oblivione laborarit. »

b. — Pro neglexerunt, legit Syriaeus: *Spreverunt.* Extrema hominum miseria; cum enim terrenis essent dediti, cœlestia ac spiritualia contempserunt.

Abierunt a seipsis, alii ad propria sua negotia, alii in villam suam. Ecce quanta horum sit stultitia; pro agricultura et mercatura relinquunt celestem mensam quæ facit reges et principes. Verum nil mirum. Peccatum enim stultitiam inducit, peccatorumque qui se a sua sensualitate in peccatum seduci permittit, omni judicio et ratione destituit. Deus olim populum suum invitabat et exhortabatur, ut erga se constanter fideliis esset, suoque cultui terga minime verteret; unde eundem per os Psalmiste, *Psal.* IX, 13, his verbis affabatur: *Audi populus meus et contestabor te; Israel si audieris me, non erit in te Deus recens, neque adorab.* Deum alienum. *Ego sum Dominus Deus tuus.* At vero quia populus ille dura cervicis, et erga Deum contumax et rebellis erat, subdit per eundem Psalmistam: *Et non audivit populus meus vocem meam et Israel non intendit milit.* At vero quodnam fuit illud supplicium, quod ex hac contumacia reluit? Nimirum illud quod sequitur: *Et dimisit eos secundum desideria cordis eorum; sicut in adinventioibus suis.* At vero dicat aliquis: Hoc proprie erat, illud, quod populus ille desiderabat, nimirum habenas sibi relaxari, effrenibus suis indulgere appetitibus et pro arbitrio suo et libito vivere. Sed respondeo, verum quidem hoc esse, populus tamen ille non considerabat, quod hoc modo vivendo, judicium suum amissurus esset et discursum, quodque sensualitatem suam secundo, rationi esset reluctaturus; ac proinde sciendum est, quod alia quædam a Lorino allegata versio, loco illorum verborum: *Adinventioibus suis*, legit: *Stultitiis suis*, S. Chrysostomus ab Hugo Cardinali citatus, insinuare volens quod in quovis ætate et statu indifferenter, omnes cupiditatibus suis in contemptum, et ignominiam Dei indulgeant, hac phrasi loquendi utitur: « Video insanientes, « non juvenes solum, sed et senes, super quibus « maxime verecundor. » Apud Oseam, II, 10, pariter dicitur: *Et nunc revelabo stultitiam ejus, in oculis amatorum ejus;* ubi nomen stultitiæ prævaricationi attribuitur, per quam Deus se contumeliatum esse dicit. Sapiens in duobus diversis locis reprobus insensatus appellat; in primis enim dicit, *Sap.*, V, 21: *Pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos.* In eodem vero capite, paulo ante, eisdem introducit, sibimetipsis hoc nomen attribuentes, eo quod electos, qui in hac præsentis vita bonis operibus dediti fuerant, derisissent et subsanassent. In hæc enim verba illos introducit loquentes: *Nos insensati! Vitam illorum æstimabamus insaniam et finem illorum sine honore.*

VERSUS 6.

Reliqui vero tenuerunt servos ejus, et contumeliis affectos occiderunt.

1. — Id quod Lyranus S. Joannis Baptiste, ab

Herode Judæorum Rege in vincula conjecti et decolati, nec non S. Jacobi Majoris Apostoli, S. Stephani, aliorumque Christi discipulorum exemplo declarat; quibus Cajetanum adjungit S. Jacobum minorem fratrem Domini nuncupatum; et quidem quoad Apostolos idipsum confirmet textus ille Actuum Apostolorum, V, 31: *Ibant Apostoli gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habitis sunt, pro nomine Jesu, contumeliam pati.*

2. — Lucas Brugensis sese continere nequit, quin contra sacrilegos, ingratos, beneficiorumque immemores exclamet: « Quid hoc furore furiosius? « erga eos, qui ad tantum honorem et tantam « inestimabilem felicitatem invitabant, ut regiæ « accumbentem mensæ, non modo ingrati, verum « etiam contumeliosi et crudelis faciunt? » Chrysostomus, *Hom. lxx in Matth.*, eorum se opponens malitiæ, qui filium, ad exigendos vineæ fructus ablegatum, occiderant, majorem horum iniquitatem esse demonstrat, dum ait: « Illi enim fructus « repetentes, hii vero in nuptias vocantes trucidant, « runt, quod furere quis major exogitari potest? »

3. — S. Anselmus objectioni cuidam, quæ hoc loco fieri potuisset, cur scilicet non etiam de morte, sponso nuptiarum illata, mentio facta fuerit, ita respondet: « Nota, quod hic sileat occisio Sponsi « et per mortem servorum ostenditur contumeliam « nuptiarum. »

4. — Dionysius Carthusianus, *Serm. III in Dom. XX Trin.*, in sensu morali, per contumeliosos hosce, qui servos tantum dire tractant, illos intelligit, qui correcti et melioris vite commoniti, illis, qui ipsorum promovent salutem, molesti sunt eosque indignè habent: « Intelliguntur omnes obstinati et « pessimi, qui eos a quibus audiunt verbum Dei et « justas increpationes, seu charitativas et piæ ex- « hortationes, odium, persequuntur et perimunt. »

5. — Albertus Magnus ait: « Per istos notantur « luxuriosi, qui servos Regis, id est, Prædicatores « verbi Dei, quantum in eis est, tenent, quantum « enim possunt, vel audent, impediunt ne verbum « Dei prædicetur. » De his Apostolus loquitur, dum ait: *Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, et contumelias efficiunt corpora sua in senectipis.*

6. — Paulus de Palatio in his servis intrepidum ministrorum Evangelicorum animum considerat, qui innumera pro fide dilatanda, contumeliam sustinent genera, unde ait: « Constantiam Prædicato- « ratorum indicat, qui usque ad contumelias, usque « ad mortem, homines ad convivium vocantes per- « durant. Indicat etiam, quod sit Prædicatorum « munus, non enim illorum est, populum beatum « dicere, non est pulvinus sub omni cubito et cer- « vicalia capitibus supponere; si enim hoc esset « prædicare, nunquam Prædicator ad contumelias « vel mortem veniret. »

7. — S. Athanasius, *Hom. de semete*, impietatem et ingratitudinem detestatur illorum, qui invitantes ad nuptias diris adeo modis tractabant: « Quid enim deterius, » inquit, « quam beneficia accipere et insidiari. » S. Ignatius Martyr, qui cum feris pugnabat, id est, cum militibus, qui post accepta ab eo beneficia crudeliter eum tractabant, dixit: « Pugno ad bestias; die nocteque ligatus cum decem leopardis, hoc est, militibus, qui me custodiunt, quibus et cum benefeceris, peiores « fiunt. »

VERSUS 7.

Rex autem cum audisset iratus est, et missis exercitibus suis perdidit homicidas illos, et civitatem illorum succendit.

Rex autem.

1. — S. Paschasius notat, quod incarnata illa Sapientia cui cum veritate dicere possumus: *Omnia in sapientia fecisti*, in principio parabola eum, qui nuptias instituit, *hominem regem*, hic vero solum regem appellavit, cujus quoque mysterium explicans, subjungit: « Introducitur primo rex et homo, « quando invitat ad nuptias et agit opera clementiae; nunc quando ad ultionem festinat, homo « bene tacetur et rex tantum dicitur, et iratus « introducitur, quia ira regis nuntius mortis. » Idem quoque mysterium S. Thomas tangit inquit: « Supra dicebatur, *hominem regi*, hic autem « dicitur *rex*, quia nomen hominis ad pietatem « pertinere videtur, rex vero ad punitionem, ideo « hic solum dicitur *rex*. »

Cum audisset, iratus est.

2. — In hac illius Regis ira, in cujus furore scriptum legitur: *Rex Regum*, propheticum illum impletum est oraculum, *Psal. cv, 40, 41: Iratus est furore in populum suum, et abominatus est hereditatem suam, et tradidit eos in manus gentium, et dominati sunt eorum, qui oderunt eos, et tribulaverunt eos inimici eorum*, quod tunc factum est, quando Deus hunc populum, a se derelictum, tradidit in manus Romanorum.

3. — Dionysius Carthusianus verbum *iratus est* exponens, dicit, id factum esse: « Non passionis « affectum habendo, sed justitiam exercendo, seu « infligendo vindictam per modum irascentis. »

Et missis exercitibus suis, perdidit, etc.

4. — Lyranus haec verba, quoad sensum litteralem, de exercitibus Romanorum sub Tito et Vespasiano explicat: « Qui ex divina ordinatione venerunt « contra Jerusalem, quadragesimo secundo anno « post Christi passionem, quia in ultionem sanguinis Christi et suorum discipulorum, ab exercitu « Romanorum sunt trucidati et captivati de Judeis,

« usque ad decies centum millia, » Jerosolyma quoque una cum templo, igne conflagravit, ut omnia ad unguem adimplerentur. Lucas Bragensis ait: « Perdidit illos fame, bello et peste, ipse enim « est Deus exercituum, cui Romani hic militarunt, « ulciscenti gentem reprobam; » adducique regis Babyloniorum exemplum, quo Deus contra populum illum, velut divinae justitiae instrumento usus fuit; prout legitur *Jeremiae, xxv, 5*. De quo exterminio idem Auctor ita scribit: « Undecies centena « mortuorum, captivorum vero millia septem nonaginta, qui dispersi in omnem ventum, alii ad « opera, alii ad bestias damnati, alii vilissimo pretio « venditi, caeteri triumpho servati. » S. Hieronymus per hosce exercitus, Angelos quoque intelligi dicit, dum ait: « Exercitus seu ultores Angelos, de quibus in *Psalms* scribitur, *Psal. lxxvii, 49: Inmisiones per Angelos pessimos.* » Glossa ait: « Missis « exercitibus, id est, Angelis, per quos judicium « exercebit, persequentes perdet et civitatem, id « est, carnem, in qua habitaverunt, cum anima in « gehenna cremabit. »

5. — Albertus Magnus per illos, qui invitati ad nuptias, venire noluerunt, carnales homines, ut alibi diximus, intelligit, « hi enim homicidae sunt, « quantum in ipsis est, et Dei et Praedicatorum « ejus, nec non et animae propriae; civitatem vero « eorum, id est, corpora, aeterno igne succendit. » 6. — Considerandum quoque hic est, ingratos hosce homines, nuptias frequentare neglexisse, quia negotiationes et inde provenientia lucra derivare noluerunt, quia potius servos illos inviantes occiderunt: Deus autem iisdem modis, quibus ipsum offenderunt, punire voluit, disponendo, ut omnia bona temporalia perderent, ingensque de corporibus ipsorum strages fieret, praeter animarum ipsorum reprobationem et damnationem.

7. — Paulus de Palatio optime ponderat, Evangelistam non dicere, hunc regem primis indignatum fuisse, sed tantum secundis, quia his solum de convivio perfecte parato mentio facta fuerat: « Ea « enim ignorantia furorem Dei mitigabat, et ubi « opes Evangelice, beneficia Christi nobis aperuntur, tunc negligere, contra nos Dei exciliat vindictam. »

8. — Idem quoque observat, quod, quando divinae justitiae supplicia nobis remittuntur, ea peccatis nostris velut causae attribueri debeamus: « Cur ergo querimus, quod tot malis morborum, « famis et miseriarum opprimimur? Tolle neglectores Evangelii, tollet Deus exercitus vastantes. » Dum Joab civitatis Abela et Bethmaatha per formidabilem exercitum suum, totale comminaretur exterminium sapiens quaedam mulier, instantissime praefati belli ducis alloquium expetens, eundem, quidnam in civitate illa praetenderet, interrogavit, cui ille: *Sebam filium Bochri, regis sui*

traditorem, manibus suis consignari se velle respondit; *tradite illum solum et recedamus a civitate*, qui mox, ut praecisum Sebae caput ad se allatum fuisset, civitate intacta relicta abinde recessit. Eodem quoque modo in calamitatibus publicis famis, belli, pestis, aliisque similibus, soli peccato praescinditur caput et salva res erit, hoc enim solum est, quod divinae justitiae arcum armat et ad ferendum excitat. Unde S. Ambrosius, *Serm. lxxxv*, ait: « Civitati non nisi propter civium peccata, « infertur excidium. Desine peccare, et civitas non « peribit. » Armantur creaturae, ut offensas Creatori suo, cujus nos infideles traditores sumus, illatas zelent et vindicent, *Sap., v, 12: Armavit creaturam ad ultionem inimicorum*. Optime hac de re Chrysologus ita scribit: « Dei, Dei est, quod urgeatur « malis, quod verberetur semper, quod ruit « grando, quod rubigo inficit, quod impietas potest, quod dominantur morbi, quod saevit mors, « quod tremat terra, nos tamen nec tremimus, nec « timemus, nec declinamus a malis: Dei flagella « veniunt, sed nostrae provocant culpae. »

Additio.

a. — *Rex autem cum audisset, iratus est, etc.* Clementissimus alias homo, qui opera agebat misericordiae et clementiae, et ideo hominis nomine dignus, ubi inaudit servos suos contumelia affectos et occisos, voce scilicet sanguinis eorum clamante, lenitate sua deposita et in furorem conversa, iratus est, non passionis affectum habendo, sed justitiam exercendo, sed infligendo vindictam per modum irascentis. Perdidit homicidas et civitatem illorum succendit, quod dicitur ad gravissimam poenam explicandam, quam Deus justissime iis infligit qui in pristina peccata relabuntur. Nam non solum ipsi recidivi peccatores in perditionem ituri erant, sed etiam eorum civitas et patria, cujus devastatio magnum dolorem ingerit. Nec immerito; gravissimum siquidem crimen commiserunt homicidae, servos enim regis, qui missi fuerant ad vocandos eos ad nuptias, sine ulla causa occiderunt; et ideo justa poena factum est, ut homicidae occiderentur, et insuper eorum civitas succenderetur, cum pro tot beneficiis mala rependerent. « Quid enim « deterius quam beneficia recipere et insidiari? » ait D. Athanasius. Hi enim, et reatum, et supplicium sibi augent.

Vix credo, quod in amplo sacrarum Litterarum volumine, testimonium inveniri possit aptius his verbis *Amos, 1, 3: Haec dicit Dominus: Super tribus sceleribus Damasci, et super quatuor non convertam eum, ad ostendendum quantum Deus a recidivantis offendatur peccatoribus, et quam juste eosdem severissime castiget. Porro S. Hieronymus haec verba ita exponit: « Si semel populum meum « esset persecutus, aut secundo darem veniam;*

« nunc vero cum tertio et quarto, crudelis exitus- « rit; ut captivum multitudinem plaustris ferreis « tereret, nonne debeo eum plagis corripere? « Nonne clementiae meae vultum avertere ab eo? « Juxta tropologiam vero, hoc possum dicere: « Primum peccatum est cogitasse quae mala sunt. « Secundum, cogitationibus acquirere perversum. « Tertium, quod mente decreveris, opere com- « plesse. Quartum, post peccatum, non agere « poenitentiam et in suo sibi complacere delicto. » Enimvero gaudere, sibi que placere in peccato, illudque post receptam peccatorum veniam, denuo recommittere, hoc est, quod divinae justitiae fulmina a Dei manibus extorquet. Porro condonavit nobis quidem Deus prima et secunda vice, et forsitan etiam tertiam, postea vero justo suo judicio manum suam amplius non porrigit ad nos sublevandos: *Super quatuor non convertam eum.*

VERSUS 8.

Tunc ait servis suis: Nuptiae quidem paratae sunt, sed qui invitati erant, non fuerunt digni.

Nuptiae quidem paratae sunt.

1. — Hoc est, inquit Dionysius Carthusianus: « Christi mysteria sunt completa, videlicet ejus « incarnatio, passio, resurrectio, spiritualis quoque « refectio Sacramentorum ac gratiarum offertur « hominibus, virtute ac merito Salvatoris; » id quod cum explicatione S. Anselmi optime consonat, dicens: « Omne Sacramentum humanae reparacionis peractum est; » Auctor Imperfecti, *Hom. xli*, pariter ait: « Quidquid quaeritur ad salutem, « totum jam adimpletum est. »

Sed qui invitati erant non fuerunt digni.

2. — Lyranus, per haec verba, reprobationem Judeorum, et Gentilium ad fidem vocationem significari dicit; quia postquam servi ad invitandum dimissi, id est, Apostoli et discipuli Christi ab Hebraismo repudiati fuerunt, hi in omnes terrae nationes, ad legem Evangelicam annuntiandam dispersi fuere, quam proinde amplecti sunt Gentiles, et hoc est, quod Doctor Gentium, *Act. Apost., xii, 46*, dicere voluit, dum ait: *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repelitis illud et indignos vos judicatis aeternae vitae, ecce convertimur ad Gentes.*

VERSUS 9.

Ite ergo ad exitum viarum, et quoscumque inveneritis, vocate ad nuptias.

Ite ergo ad exitum viarum.

1. — Salmeron hoc idem esse ait, ac si diceret, ad loca, majori hominum frequentia inhabitata;

« Concursus et varias vias, » ubi enim viæ simul coincidunt, major est concursus communiter personarum. Unde Jansenius quoque ait : « Ubi multæ viæ simul coeunt et multæ viæ exeunt, ibi probabilis est, multos reperiri posse, ex diversis viis illuc confluentes, ut significetur multos ad nuptias vocandos; » Redemptor enim noster, qui sanguinem suum pro omnibus fudit, omnes quoque harum nuptiarum vellet fieri participes, I *Tim.*, II, 4 : *Vult omnes salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire*; defectus tantum est in nobis, qui illum repellimus.

2. — Dionysius Carthusianus hæc verba ad litteram intelligenda esse docet, de Apostolorum itinere, extra Palæstinæ confinia instituto, dum ait : « Ad litteram misit Deus Apostolos ad exitus viarum; » id est, ad loca ultra Judæam, dicendo, *Marc.*, XVI, 15 : *Euntes in mundum universum, prædicatè Evangelium omni creature*; » ante passionem suam vero, hæc coram gentibus prædicationem iis inter-dixerat, his verbis, *Math.*, X, 5 : *In viam gentium ne abieritis*, id est, ut idem Carthusianus glossat, « fines Judææ ne exeat. » De homine scandalosam vitam agente, in proverbio dicere solemus : hic mala via graditur, periculose incedit; in hoc statu Gentiles erant, de quibus Theophylactus in hæc verba scribens, ait : « Existentes juxta exitus viarum, hoc est in errore. Via est vita uniuscujusque exitus a via, dogma; Gentiles igitur, qui vias habebant malas, hoc est, vitam debebant reprehensibilem, ab ea mala via exierunt in « dogmata impia, fædos sibi deos constituentes « patronos vitiorum. » S. Hieronymus similem fere adducit expositionem, inquiens : « Gentilis populus « non erat in viis, sed in exitibus viarum, qui sunt « errores Gentilium. »

3. — S. Thomas hæc verba de dogmatum varietate intelligit, per quæ ad veritatis notitiam pervenitur; dicit enim : « Per vias intelliguntur diversa « dogmata, quia ista sunt viæ quædam, quæ ducunt « nos ad veritatem. »

4. — Dionysius Carthusianus inquit : « Jussit « Apostolos ire ad exitus viarum, hoc est, ad corri-gendos errores Gentium; quæ non fuerunt in « via, sed in devio, in tenebris et umbra mortis; » hoc autem facientes, ad ultimos usque mundi fines penetrarunt, unde Jansenius ait, ipsos quoque illumina- « eos, qui in extremis mundi partibus « habitant; » juxta illud, *Act. Ap.*, I, 8 : *Eritis mihi testes in Jerusalem et in omni Judæa et Samaria, et usque ad ultimum terræ*, quod ipsum vates Regius prædixerat, inquiens, *Psal.* XVIII, 5 : *In omnem terram exiit sonus eorum et in fines orbis terræ verba eorum*; id est, « ad gentes, etiam remotissimas et « abjectissimas, » ut idem Jansenius docet. Salme-ron in eodem sensu exponit illa *Isaie*, XLIX, 6, verba : *Ut sit sibi mea usque ad extremum terræ*.

5. — Paulus de Palatio Prædicatores Evangeli- cos, ad exitus viarum abire jussos esse dicit, ut docerentur de modo, quem in hoc tam arduo mi- nisterio servare debebant : « Prædicatores, » in-quit, « jubentur e civitate exire, extra urbis septa « egredi; certe in civitate omnia tractantur hu- « mana; » mana; jubentur ergo exire a rebus humanis, a modo loquendi, intelligendi et volendi humano, « ut viribus fidant divinis, non humanis; ut sermo « sit, non in persuasibilibus humanæ sapientiæ « verbis, sed in doctrina spiritus qua ratione Bap- « tista prædicabat in deserto. » Jansenius quoque per hos exitus viarum, homines viles et a mundo abjectos, intelligi posse considerat, quibus Deus auxilia sua ministrare non desinit : « Aut simpli- « cius, » inquit, « per exitus viarum significantur « fines et termini viarum, in quibus fere abjecti « commorantur, ut significatur, Prædicatores missos « etiam ad vocandum abjectissimas gentes; » unde in parabola illa, quam Lucas describit de cæna præparata que huic simillima est, servi pariter jussi sunt invitare *debiles, pauperes, cæcos et claudos*.

6. — S. Gregorius, *Hom.* XXXVII in *Ev.*, in sensu spirituali illos intelligit, qui in hac præsentia vita, habent terræna, quibus adhaerescunt, qui proinde ad invitationem Dei acceptandam prout et faciles inveniuntur : « In Scriptura sacra, » inquit, « vias, « actiones accipimus, exitus viarum intelligimus « defectus actionum, quia illi plerumque facile ad « Deum veniunt, quos in terrenis actibus prospera « nulla comitantur. »

7. — S. Hilarius, *Com.* XXVII in *Math.*, ait : « Dono gratiæ, vitæ anterioris crimina remittuntur, « nam sepiissime viam, tempus sæculi intelligen- « dam monemus; atque ideo ad exitus viarum « jubentur ire, quia omnibus retroacta donantur. »

8. — S. Albertus Magnus viæ nomine, vitam nostram intelligens, quia quoadusque vivimus, viatores sumus, pariter per exitum viæ, transsum, quo ad aliam vitam pergimus, intelligendum esse dicit; indeque sequentem elicit moralitatem : « Illi « sunt in exitibus viarum, » ait, « qui mortem « suam jurgios prospiciunt et qui se credunt quiti- « die morituros et certe tales digni se efficiunt, ut « ad Christi nuptias introire mereantur, quicumque « enim mortis suæ efficaciter recordantur, student « esse continentiales, patientes et obediētes, nitun- « tur seipsos ad veram contritionem et per veram « confessionem a peccatorum maculis expiare. »

Quoscumque inveneritis, vocate.

9. — Id est, ait Anselmus, « quicumque condi- « tionis homines vocale ad Christianitatem, id est, « vitam Christianam; » reddique efficacem hujus indifferentiæ rationem, dicens : « Sicut non est « distinctio, in natura creationis hominum, sic non « sit differentia in vocatione saluti eorum; vel viæ

« sunt omnes professiones hujus mundi, » inquit D. Chrysostomus, a Glossa citatus, « ut puta philo- « sophiæ, militiæ et injusmodi. Dicit ergo : *Ite ad « exitus viarum*, ut cujuslibet conditionis homines « vocet ad fidem; » nam ut Auctor Imperfecti ait : « Quantæ sunt diversitates actuum, in hoc mundo, « tantæ sunt viæ, quæ omnes viæ ducunt ad diabo- « lum, generalem viam perditionis; ideo ergo « dicit : *Ite ad exitus viarum*, et cujuslibet condi- « tionis homines vocat ad fidem; adhuc sicut « castitas viæ est, quæ ducit ad Christum, et misc- « riordiæ cæteraque virtutes; sic et fornicatio viæ « est, quæ ducit ad diabolum, et avaritia, cætera- « que species male; jubet ergo, ut quicumque « conversationis homines invitent ad fidem, quos- « cumque sive servos sive liberos; potens est « mutare omnes, viæ bonos sive malos; boni, ne « pereant, mali, ut inexcusabiles fiant : nemo « prout ignorantiæ pereat, nemo propter igno- « rantiam excusetur. »

10. — Magna profecto est hæc nostra præroga- tiva, qua certi sumus, quod, in quacumque voca- tione, professione et statu, in quo vivimus, hisce æternæ beatitudinis nuptiis, dummodo velimus, assistere valeamus; et ideo magnum nobis solatium suggerunt illa Chrysostomi, *Hom.* XXX in *Math.*, verba : « Una res quæritur, magnitudo et genero- « sitas animi, quam non ætas, non inopia, non « divitiæ, non aliquid aliud, ne ad virtutem perve- « nias, coercerebit. » Rusticus aliquis vel homo me- chanicus irreprehensibilem nonnunquam conscientiam habebit, quam religiosus in claustris. Id quod operum nostrorum monetæ, qua gloriam comparamus, valorem et pretium attribuit, amor est et charitas, qua Deum diligamus; hæc autem omni statui et professioni hominum, in quovis mundi climate, in quavis natione, etiam barbara, æqualiter congruit, dicit enim Scriptura, *Rom.*, IX, 33 : *Omnis qui credit in illum, non confundetur, non enim est distinctio Judæi et Græci, num idem Dominus omnium, dives in omnes, qui invocent illum, omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini, solvus erit*, inquit S. Paulus, *Math.*, XIX, 16, homo ille Salvatorem interrogavit : *Quid boni faciam, ut habeam vitam æternam?* cui responsum fuit : *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*; adimpletio autem mandatorum cuius compelli sorti personarum, nul- lus enim est, qui ad amandum cor non habeat. Inter hæc nuptias et nuptias sive convivia Magna- tum, hæc est differentia, quod in hisce convive- sint personæ selectissimæ, dignitate et natalium splendore præcellentes et insignes; ad mensam vero æternalium deliciarum, cœlestiumque gratia- rum participationem, omnes æqualiter invitantur, quicumque sint status et conditionis, *Luc.*, XIV, 21 : *Pauperes, debiles et claudos introduc huc*. Sancti Reges, Imperatores et Pontifices, cum mendico et

ulceroso Lazaro, qui in limine Epulonis moriebatur fame, æqualiter considerant. S. Petrus, cui consignata fuerunt claves Regni cœlorum, quando jessu Dei, domum abiit Cornelii Centurionis, ut eundem per sacrosanctum lavacrum regeneraret, dignam hanc protulit sententiam, *Act. Ap.*, X, 34 et 35 : *In veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente, qui timet eum, et operatur justitiam, acceptus est illi; quæ obsecro gens uspiam inter omnes professiones humanas reperiri poterit, a salutis semita magis devians, quam sit illa, quæ vitam proficitur miliarem? de militibus enim etiam Poeta ille cecinit :*

Nulla fides pietasque viris qui castra sequuntur.

11. — Et tamen de Centurie Evangelico æterna Veritas egregiam hanc protulit sententiam : *Non inveni tantam fidem in Israel*; imo hic Cornelius primus fuit, qui gentilismo ad veri Dei notitiam aperuit; memorandum quoque est, quod, quando Salvator noster post suam resurrectionem, Aposto- los relictus sua explicare jussit, ingentem iisdem cepertur piscium prædam, nimirum centum quin- quaginta tres pisces ingentis magnitudinis, *Joan.*, XXI, 11 : *Ascendit Simon Petrus et traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus*. S. Hieronymus super Ezechielem dicit : « Aiunt, qui de animalium scripsere naturis, de « quibus Oppianus Cilix est poeta doctissimus, « centum quinquaginta tria esse genera piscium, « quæ omnia cepta sunt ab Apostolis, dum et nobi- « les et ignobiles, divites et pauperes, et omne « genus hominum de mari hujus sæculi extrahitur « ad salutem. »

Additiones.

a. — *Ite ergo ad exitus viarum, et quoscumque inveneritis, vocate ad nuptias.* Viæ actiones sunt, exitus viarum defectus et infortunia in actionibus intelliguntur; seu ut clarius dicam, per exitus viarum significantur molestiæ, fatigationes, ac afflictiones, quas experitur, qui ad exitum seu finem viæ pervenit. Merito ergo jubentur ire ad exitum viarum, quia ad Deum facile convertuntur, quos fortunæ adversitas prosequitur, premitque afflictio. Quanto enim quis magis homo a bono et felicitate terrenæ nudus et alienus existit, tanto magis cœlestibus abundat; presentis enim vitæ prosperitates nos a Deo seducunt. Philippus Abbas ad locum ubi Saul cecidit mortuus, se ingeniose reflectit; locus autem mons Gelboe fuit, qui illo- rum ruinam representat, qui in sublime digni- tatum ascendentes, non solum non acquirunt spiritum, verum etiam illum quem de facto habent, amittunt, quia quanto illos inimicus infernalis altius sublimatos esse conspiciat, tanto sagacius, ut illis nocere possit, contendit. Etenim, « gelboe idem est